

Minner fra våren 1940

Dagen står fast i minnet: Den 9. april vakna jeg uvanlig tidlig om morran, for jeg hørte alo av foreldrene mine nede på kjøkkenet: — Nei, å nei, den regjeringa, det var det eg skjønnte at tyskeran kom dem i forkjøpet, hørte jeg far jamre seg. Han ropte opp til meg:

— Du må stå opp gut, vi er nedsnødd, du får hjelpe til å måke veg til fjøset. Og tyskeran har gjort invasjon, vi er hærtatt og overrumpla av disse svinan. — Stå opp straks gut, ditt råtne krøtter!

Ute var det snøstorm og stinnt — og fonner så vi vassa i løssnø til oppunder armene. Gjennom telefonen fikk vi vite at vegene var gjenfoket og mange biler sto innesnødd. Men tyskerne hadde også blitt stående fast i snøen — nord for Narvik, målet hadde vært Sætermoen og Bardufoss.

Det kom nyheter over radioen: Om tragedien på Narvik hamn med senkinga av «Norge» og «Eidsvold» — om de få norske soldatene som låg på nøytralitetsvakt på Elvegårdsmoen og vart overrumpla — og om senkinga av slagskipet «Blücher» ute ved Oscarsborg i Oslofjorden, som gjorde at Konge, Regjering og Storting fikk tid til å berge seg innover i landet.

Folk var som lamslått, dette var ufattelig: Her hadde man levd så fredelig og bare gått opp i den daglige kampen for tilværelsen — bondens knog for eksistensen i alle disse magre årene, som vanden i potetlandet om hausten. Aprilen kom jo som regel med bunød, sørper, skaving og risbryting. — Folk var vant til å henge i, det var bare slik, man visste ikke av noe annet. Men diskusjoner og politisk virksomhet hadde det vært også oppe i vår vesle Øverbygd kommune med sine 900 mennesker. Pengemangel og nødsarbeid var heller ikke ukjente begrep.

Men den siste tida hadde det liksom vært 'noe i gjære, det hadde vært som om folk venta på at noe skulle skje. Hitlers krigerske diktatur og politiske arrestasjoner var mye omtalt, og folk var oppspilte over rykter om utlandinger som var sett og som kanskje kunne være spioner. Nede i Målselv hadde jo fleire observert «det mystiske fly» som skulle ha landa oppe på Fagerfjellet — ja, ryktene gikk.

— Men nå var det klart for alle og enhver at fien-

Noen av vaktene ved den tyske fangeleiren på Vårheim i Øverbygd våren 1940. Mange bygdefolk vil nok se kjenninger på bildet. Vaktene var frivillige sivile, rekruttert gjennom skytterlagene i bygda. Mange av dem kunne nok ennå ha interessante ting å berette fra denne tida.

den var kommet til landet. Det var mobilisering, og tyskerne møtte motstand på Gratangsfjellet. Det var krig i Norge! Folk kom i gang med innsamling av utstyr til soldatene: Rokken var i arbeid, det var karding, spinning og strikking — lester og votter. Noen av gårdene hadde lånt militærhester, nå kom innkallinga. Det var vemodig den dagen da fjordingen Olav blei innkalt til Bergartilleriet og fronten.

Vi var nok langt bak fronten, men vi fikk da merke økt aktivitet oppe i bygda også. På Råvatnet blei oppretta en flybase med disse små Fokkerflyene av aluminium og kryssfinér — de kom seilende som fugl over furutoppene på Øverbygga og landa på isen på vatnet om våren. Alapmoen var jo hovedbase for det lille norske flyvåpenet.

Fra fronten var det hjerteskjærende å høre om trønderbataljonen som blei overrumpla og falt på sin post, alle som en. Til bygda kom det sorgens bud at Arne Rydningen fra Fjellfrøskvatnet var falt, og en ung gutt fra Kirkesdalen som hette Nils Ryeng. Det var sorg som gikk inn på folk — man følte krigens redslar på nært hold. Hvorfor var verden så grusom og meningsløs?

Fangeleir ved Rostavatnet

Etter sjøslag ute ved Narvik og i Gratangen, kom det tyske fanger til Øverbygd: Fangeleir var oppretta ved gården Vårheim ved Rostavatnet. Vi var nyfikne og kom til leiren for å se: Omkring førti fanger oppholdt seg i leiren, som var inngjerd med piggråd. Man stod der og undra seg i sitt stille sinn: De var vel tvangsmobilisert, eller kanskje suggerert av sin gud, Adolf Hitler?

Men dårlig og uhøvelig kledd var de, marinefolkene, for snøen og innlandsklimaet i Øverbygd.

Vekene gikk, tyske fly kom meir i aktivitet, og vi hørte om bombeangrep på Bardufoss. Der falt franske og engelske soldater på sin post.

Konge og Regjering på flukt

Så kom den forunderlige tyske bombinga ved dyrlegegården ved Målselvbrua på Moen. Vi forstod at noe var i gjære — var det brua de skulle ødelegge? Eller hadde bombinga forbindelse med ryktene som sa at Kongen og Regjeringa var i området? Og ryktet viste seg å være sant: Kongen hadde overnatta i dyrlegegården, men nå var de kommet til Øverbygd. Vi måtte bare ikke prate i noe, vi måtte være tyst og holde alt hemmelig. Men man fikk jo se dem, det var uungåelig. Regjeringsmedlemmene var stasjonert på gårdene oppover i bygda, Kong Håkon og Kronprins Olav fikk bo på Holmboehytta ved Langvatnet.

Jeg minnes en fisketur til Langvatnet seint en mai-kveld: Landskapet låg der så fredelig, langt bak fronten, med et yrende fugleliv i midnattsola. Alt var ro og harmoni i godværskvelden. Så såg vi at Kongen og Kronprinsen kom ut på rotur på vatnet i kveldsstilla, det var bare skvalpet av åretakene som hørtes i denne fine vårvelden. — Det var ei stemning nesten til å ta og føle på. Ingen andre mennesker var å se, heller ingen vakter. De var nok på sin post ved hyttedøra. Men det var bare å holde seg på avstand.

Noen dager seinere kom Kongen og Kronprinsen i bil opp til Rostavatnet for å se på fangeleiren. Men oppe ved vatnet kjørte bilen seg fast i vårblyta. Folk ilte til for å hjelpe, og opp kom bilen. Men de stoppa oppe i veggen, og der snakka de med noen av vegarbeiderne og spurte: — Hvordan lever folk her oppe i bygda, da? — Å takk, itte så verst, men heller ittnå å skryte tå, var svaret.

Statsminister Nygaardsvold og utenriksminister Halvdan Koht var ofte ute på spaserturer om kveldene. Folk meinte de var uforsiktige, det måtte jo ikke sive ut at de var gjømt her oppe i bygda. Men de måtte vel ha frisk luft og mosjon, sjøl om de var på flukt.

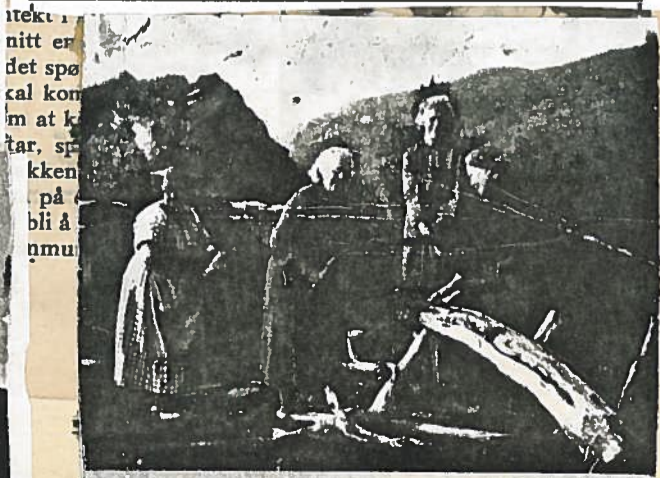

Slik så fangeleiren ut.

De hadde vel bodd en tre vekers tid her da det begynte å sive ut rykter om kapitulasjon. Det var ufattelig å måtte overgi seg: Kampene ved fronten hadde vart i to måneder, og tyskerne var jaga fra Gratangsfjellet og sørover mot Narvik og innover mot svenskegrensen!

Det blei en sorgens og fortvilelsens dag da vi fikk vite om avgjørelsen — og om reisa til Kongen, Kronprinsen og Regjeringa på det engelske krigsskipet fra Tromsø 7. juni over til England. Folk blei både deprimert, undrende og utrygg for hvordan det skule komme til å gå med Hitlers tropper og okkupasjon. — Nå var Norge under fremmed herredømme!

ODD BJØRKLUND

På beita i messaging.

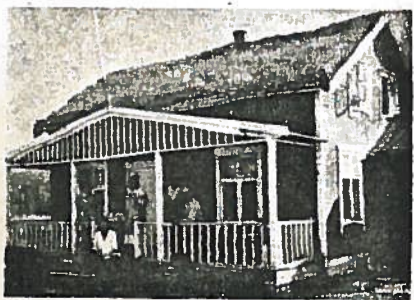
Holmboehytta hvor Kongen bodde i 1940

Også andre personer som «Nordlys» unntak inn for løsrivelse fra Målselv stendighetsønsket større jo lenger en k

Stjålet

Førrige sommer ble jeg fra-stjålet min sykkel og penge-mynter fra forskjellige land. Jeg håper på å få igjen min myntsamling som ble stjålet. Myntene har ingen pengeverdi, men for meg har de en stor betydning. Jeg har en anelse om hvor de befinner seg, men ville sette stor pris på å få disse myntene returnert uten noe bråk. Dere foreldre som ser disse myntene! Tenk på meg!

Odd Bjørklund

Sverresvold-stuen

Odd Bjørklund 20 år.

Sverresvold-stuen